THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער נעפלאנטער אויסגאנג פונ'ם פיס-ריווער נעגנט

די קענעדיען פאסיפיק אייזנבאנען, ווי עס איז די טעג אנגענומען געוואָרן, האָבן פאַרעגדיקט אן אויספאָרשונג וועגן א ליניע פונ'ם פיס-ריווער נעגנט צום פאסיפישן אקעאן. די סי. פי. אר. האָט אויף דער עקספעדיציע אויסגעגעבן די סומע פון 200 טויזנט דאָלאר, וואָס ווייזט, אז די קאָמפאני איז ערנסט פאראינטערעסירט אין דעם פראָיעקט.

דער פיס-ריווער נעגנט, וועלכער ליגט טיילווייז אין אלבערטא און טיילווייז אין ברי־טיש קאָלומביא, איז איינער פון די טיילן פון קאנאדער וועסט מיט די גרעסטע אויסזיכטן אויף דער צוקונפט. דאָס לאנד פארנעמט א ריזיקן שטח, איז זייער פרוכטבאר, און, כאָטש עס געפינט זיך גאנץ ווייט צום צפון, איז דער קלימאט דארטן, א דאנק דער נאָענטקייט צום פאסיפישן אקעאן, אפשר מילדער, ווי אין די פריירי פראָווינצן.

דערווייל ווערט די אנטוויקלונג פון דעם נעגנט שטארק געשטערט פונם מאנגל פון קאָמוניקאציע מיטלען און זיין ווייטקייט פונ'ם וועלט־מארק. דער נעגנט נויטיקט זיך דערפאר באזונדערס אין מער אייזנבאנען, און אין א דערעקטן אויסגאנג צום פאסיפישן אקעאן, וואָס וועט אים געבן א נאָענטן און א ביליקן צוטריט צום וועלט־מארק.

ווען דער פיס-ריווער נעגנט קריגט אָט די נויטיקע פאר אים פאר־בינדונג, און ווען עס זאָל נאָר קומען דער נויטיקער מענשן מאטעריאל, וועט זיך דאָרטן איבער־חזר'ן די געשיכטע פון די פריירי פראָווינצן פאר די לעצ־טע צענדליקער יאָרן. אויך דאָ זיינען די אייזנבאן ליניעס דורכגעפירט גע־וואָרן צוערשט דורך ווילדע געגנטן, אָבער די נייע קאָמוניקאציע מיטלען האָבן אחער געבראכט די מענשן וואָס האָבן אויפגעלעבט די דרעמלעגדיקע פריריס און געעפנט די אוצרות וואָס זיינען אין זיי געווען באהאלטן.

די סי. פי. אר. האָט איצט די נויטיקע אינפאָרמאציעס, לויט וועלכע עס וועלן אָנגעצייכנט ווערן די פלענער פון דער ליניע וואָס וועט דארפן פאר־אייניקן דעם פיס ריווער נעגנט אויף א דירעקטן אופן מיט דער ברייטער וועלט. ווי די פארוואלטונג פון דער אייזנבאן אנאָנסירט, איז זי ניט אויסן צו באנוצן זיך מיט די פלענער אויסשליסלאך פאר זיך, נאָר איז גרייט צו טיילן זיך מיט זיי מיט אנדערע פראָווינצן פאר־ינטערעסירט אין דער פראָווינצן און גרעסערע אידישער אי־מיגראציע אין אנגעטינע.

וועגן דער לפי ערך קליינער אונטער־נעמונג האָבן די היגע אידישע בלעטער חדשים־לאנג געבראכט לאנגע באריכטן פון די זיצונגען און פון יערן שריט פון דער גרופע, כלל טוער האָבן צוגעוואנט זייער הילף אין פארם פון הלוואות, און אין דעם טאָג פונם אפפאר פון דער ער־שטער גרופע זיינען זאגאר געווען עדר־טאָרעלס אין די ציטונגען וועגן דער דאָזיקער געשעענישן.

דער דאָזיקער ענטוזיאזם פאר דער לאנד ווירטשאפט ווייזט אויס אויפן אביסל אין דעם איצטיקן מאָמענט, — ווען די לאנדווירט־שאפט לעבט איבער דעם שווערסטן קרי־זיס, ווען די לאנדווירטשאפטלאכע פראָ־דוקטן דעקן ניט אין די מערסטע פאלן אפילו די קאָסטן פון דער פראָדוקציע. לאנגישער וואלט געווען אין דעם איצטיקן מאָמענט צו אנטלויפן, און באזונדערס פאר די פארמערלאכע עלעמענטן, פון דארף אין שטאָט אריין. וועגן אזעלכע פאלן פון איבערלאָזן לאנדווירטשאפט זיינען דאָ געווען עטלאכע אנדרונגען אין די ציטונגען, אָבער — אין דאָס מוז מען אונטערשטייך, קיין איינציקער אר־דישער קאָלאָניסט האָט דאָ אין די לעצ־טע צייטן ניט פארבונדן די קאָלאָניע פאר דער שטאָט. דאָס איז דערפאר — ווי עס האָט דערקלערט דער קאָרעספאָנדענט פון דער "אידישער טעלעגראפן אגענטור" "בערענטע" (נעשעפטס פירער) פון דער אידישער קאָלאָניסטן אָרגאניזאציע "פראָטעקטאָראט אגראריא", ה' יצחק קאפלאן — דאָס איז דערפאר, ווייל די אידישע קאָלאָניסטן זיינען ניט קיין לאנד פאכטערס, ווי די מערסטע אנדערע פאר־מערס אין אָרגאנעטינע, נאָר לאנד איינ־טימער, אזוי אז זיי דארפן ניט צאָלן קיין פאכט צינז און זיי זיינען דעריבער מער בכוח אריבערצוטראָגן די שלעכט־ע צייט, ווי די אנדערע קאָלאָניסטן.

בכלל — און דאָ גיב איך ווייטער אי־בער דיאינפאָרמאציעס, וואָס עס האָט מיר נעגעבן דער שעפטסן פירער פון דער אידישער קאָלאָניסטן אָרגאניזאציע — איז דער עקאָנאָמישער יסוד פון די אָרגענטינער אידישע קאָלאָניסטן אין גע־זונטער. אחוץ דער שוין טרויעריק באַ־ריכטער בעראָנאסקאָעס און די נייע קאָלאָ־ניעס פאנטעפיאָרע, דאָזע און קאנאָמע (די ערשטע צוויי הייסן "נייע" ווייל די אלטע קאָלאָניסטן פלעגן אויסגעהויבן אויף אן האָבן איבערגעלאָזט דעם פלאץ פאר א נייעם קאָלאָניסטן עלעמענט), זיינען די אידי־שע קאָלאָניסטן איינגעטיפט אין דער ייער בארן און זיי עקאָנאָמיש אזוי פעסט, אז ביי קיינעם זיינען די חובות ניט גרע־סער ווי דער ווערט פון דער ייער אינווע־טאר. ביי די מערסטע פון די קאָלאָניס־טן איז דער ווערט פון דעם אינווענ־טאר נאָך מיט עטלאכע טויזנט פעזאָס גרעסער פון זייערע חובות. דער בארן איז ביי אלע אידישע קאָלאָניסטן (אחוץ די נייע) פריי פון חובות.

דער איצטיקער קריזיס טרעפט ניט אלע אידישע קאָלאָניסטן אין דער זעל־בער מאָס. נאָר שלעכט איז די קאָלאָניס־טן פון פאמפא, באזונדערס די קאָלאָני־עס בארן הירש און בערנאסקאָעס. די דאָזיקע קאָלאָניעס ליידן פון שלעכטע גע־רעטענישן פון פריער. דערפאר האָבן זיי געמאכט א סך חוב. דער שנים פון דעם יאָר איז געווען א מיטעלער. איצט מערקט זיך איך די דאָזיקע קאָלאָניעס די טענ־דענץ אריבערצוגיין צו מיכ' ווירטשאפט און צו קעז פאבריקאציע. דער שטארק פארשפרייטער קאָאָפּעראטיווזם צווישן די אידישע קאָלאָניסטן הילפט אויס אויף דער לאנג אומגערעכנעניש. האָט די אי־דישע קאָלאָניסטן אין אָרגאנעטינע, ווי אלע אפליקאנטן אין קאנאדע, וועלכע האָבן זיך בייי זיי רעגיסטרירט אויף דער קוואָטע פון זייערע געבורטס לענדער און וואָרטן אויף זייערע וויזעס.

אין דעם צייטראָלער בריוו ווערט אויפ־ליקאנטן געוואָרנט, אז צוליב ארבעטס־לאָזיקייט אין די פאראייניקטע שטאטן קאנען זיך צום ניינטיקן מאָמענט קיין וויזע אין אָרגאנעטינע ניט אנקומען. עס קאנען פון דאָס ניי עקזאמינירט ווערן נאָר די אימיגראנ־טען, וועלכע זיינען אויף אזוי פיל פאר־מעגלאך, אז זיי קאנען זיך אליין אויפ־האלטן, ניט דארפנדיק לעבן פון געהאלט — ("ווייזדזשעס"). אזוינע אימיגראנטן ווערן געבעטן אויסצופילן די ביייגעלייג־טע צום קאונסולס בריוו פארמע "איי" אין וועלכן ס'פרעגט זיך:

1) צו מ'האָט א ניט באוועגלאכן איינגעטום ?, וואָס ?, זיין ווערט ?, און וואָס ער ביינינגס אריין ריינעם רוח (נעמא) ?

2) צו מען האָט אן אינוועסט־מענט אין סטאָק, ביזנעס פארטנער, שיף און א. וועלכע אינוועסטמענטס און וואָס יעדערע ביינינגס אריין.

3) צו מען האָט א "סייווינגס דע־פאזיט אין באנק, דאָ אין וועלכער באנק און די גרוס פון דער סומע.

4) אנווייזן אנדערע קוועלן פון שטענדיקער הכנסה אויסער בעהאלט.

דער אויסגעפילטער בלאנק "איי" דארף גלייך אויסגעפערט ווערן צום באטרעפנדיקן אמעריקאנער קאנסול, און ווערט מען באקומט ניט פון אים קיין ענטפער, דארף עס פארשטאנען ווערן, אז די אנגעגעבענע פרנסה קווע־לען האָבן ניט באפריידיקט דעם קאנ־סול און ער האָט דעריבער אפגעלייגט דאָס אריינגעבן די אמעריקאנער ווי־זע אויף שפעטער.

אין פאל דער אפליקאנט קאן ניט אנווייזן קיין שטענדיקע הכנסות אויס־סער בעהאלט און ווייל דאָך בלייבן אויף דעם "ווייטינג ליסט" וואָרטן אויף זיין אמעריקאנער בריוו בין שפעטערדיקע מעגלאכקייטן. דאָן דארף ער אונטערשטרייכן די ביייגעלייגטע צום קאנסולס צירקולאר בריוו פארט "בי" אין וועלכער ס'ווערט געזאגט: "איך באזיץ ניט קיין איינגעטום, וואָס זאָל מיר דינען פאר א קוועלע פון שטענדיקער הכנסה אויסער גע־האלט (ווייזדזשעס"). דאָך אנטזאג איך זיך ניט פון מיין פארלאנג צו אר־מיגרירן אין די פאראייניקטע שטאטן און איך בעט דעריבער אז מיין נאמען זאָל געהאלטן ווערן אויפן "ווייטינג ליסט" כדי דערמיט צו נעבן מיר די מעגלאכקייט אריינצופאָרן אין די פאר־אייניקטע שטאטן שפעטער, ווען די אלגעמיינע באדינונגען וועלן זיין מער גינסטיק. מיר איז נאָכאמאָל אז א גע־בורט־שיין (מעטריקע) וועט דורכאויס געפאָדערט פון יעדער פערזאָן".

אונטן דארף צוגעשריבן ווערן דער אדרעס און ארט פון געבורט פון דעם אפליקאנט.

די צווייטע פארם "בי" דארף צור־ריקגעשיקט ווערן צום אמעריקאנער קאנ־סול ניט שפעטער ווי אין צוויי וואָכן ארום פון דעם טאָג, ווען דעם קאנסולס צירקולאר בריוו איז דאטירט. אין קענ־פאל, ווען דער קאנסול דערהאלט ניט צו דער צייט קיין ענטפער, געפט ער ארונטער דעם אפליקאנט נאמען פון דעם "ווייטינג ליסט" און דער לעצטער פארלירט זיין רייע אויף אויף שפעטער.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דערמאנ־טען צירקולאר־בריוו פון די אמריקע אמעריקאנער קאנסולאטן, געפינט דער אידישער אימיגראנטן תיפלס פאראיין אין ניטיק אויפצוקלערן, אז די לענ־דער פון וואָנען די אידן אימיגרירן אמ־ייסטן האָבן פאלגנדע קוואָטאס:

פוילן — 6524 יעדלאך; רוסלאנד, געווענענע בעסעראביע איינגעשלאסן — 2784; רומעניע — 295; ליטע — 306; לאטווייע — 236; אונגאריע — 869.

די גרעסטע שאנסן צו באקומען שפע־טער קוואָטע נומערן אויף וויזעס האָבן די אימיגראנטן, וועלכע זיינען געבארן געווארן אין רוסלאנד, אדער בעסעראַ־ביע, הייניטיקע רומעניע, ווייל די דיזעק־טע אימיגראציע פון רוסלאנד איז פאָ־ראלזיירט דורך די שווערייטן פון באָ־קומען דארט אויסלאנדס פעסער און דע־ר ארטיקע אמעריקאנער קאנסולאטן האָבן אנגעהויבן אויסצוגעבן דורך די אי־דישע קאָלאָניסטן אין שטאטישע גע־זעלשאפטלאכקייט דורך אן הלוואה זיי געהאלפן איינקויפן קי און איינפירן א מילך ווירטשאפט מיט קעז פאבריקציע. די באריינונג פון באקומען די הלוואה איז געווען, גרינדן א קאָאָפּעראטיוו, וועלכער זאָל איבערנעמען די ערבות פאר דער הל־וואה, די הלוואה איז שוין פון לאנג צור־ריק געצאלט און איצט זעען זיך די טשא־קאי אידישע קאָלאָניסטן פאר א נייע שווערקייט צוליב דער גרינדונג פון א גרויסער קעז פאבריק, וועלכע קאָנקר־דירט אין פריין און אין קוואליטעט מיט די אידישע קעז פאבריקן אין אָרגאנעטינען. אויף איצט דערוואָרט מען הילף פון קאָאָפּעראטי־וויזם — מען קלערט גרינדן א קאָאָפּע־ראטיווע קעז פאבריק אום צו קאָנען באַ־שטיין דער קאָנקורענץ.

די אידישע קאָלאָניסטישע קאָאָפּעראָ־טיוויטעט דערפילן אלזאָ א גרויסע נאָ־ציאָנאלע און נעזעלשאפטלאכע שליחות און זייער באדייטונג ווערט פולשטענדיק אנערקענט פון די היגע האנדלס און רע־גירונגס קרייזן. די קאָאָפּעראטיוון זיינען ניט בלויז אָרגאניזאציעס פאר פארטיידי־קען די מאטעריעלע אינטערעסן פון די קאָלאָניסטן, נאָר אלס גאנצע קערפּער־שאפט דורך זייער צענטראלע די "פראָ־טעקטאָראט אגראריא" אין בוענאס אייר־עס (אין אלגעמיין אין דער אינטערעסן פון אויג די אינטערעסן פון דער גאנצער אָרגענטינער אידישער געזעלשאפט און פון דעם גאנצן אידישן פאלק.

ווי ווייט די דאָזיקע אָרגאניזאציע אין פון קלאָסן ענאאיזן קאן אילוסטרירן דער פאָלגנדער פאקט: ביי די קאָלאָניסטי־שע קאָאָפּעראטיוון עקזיסטירט א פאנד וועלכער האָט היינט א פארמעגן פון 60 טויזנט פעזאָס. דאָ ניט לאנג האָט א פארמעגלאכער קאָלאָניסט געבעטן אז הל־וואה פון דעם דאָזיקן פאנד צו קויפן באַ־דען פאר זיינע זין. מען האָט דעם קאָ־לאָניסט אָפּגעזאָגט, ווייל מען באטראכט דעם פאנד (וועלכן די קאָלאָניסטן אליין האָבן צענויפגעזאמלט), אלס ניט באַ־שטימט פאר יחידישע נאָר פאר געזעל־שאפטלאכע צוועקן.

ווייל מיר ריידן שוין וועגן קאָלאָניזא־ציאָנס פאנד, וויל איך אנד דערמאָנען, אז די קאָלאָניסטישע אָרגאניזאציע פלאנט א גרויסע אקציע פאר דעם פאנד אין צוזאמענהאנג מיטן הונדערטסטן גע־בורטסטאג פון באראן הירש וועלכער איז ניט באטראכט ווערן.

די דאָזיקע אָרגאניזאציע איז אויס־גערעכנטע לעצטע פינף קאמפאניאָנס מוזן אומבאדינקט האָבן געבורט־שיינען (מעטרי־קעס). זיי אלעמען, ווי אויך די וועלכע גע־הערן צו דער רוסישער קוואָטע און ווילן שפעטערדיקן קוואָטע צו קריגן די אמעריקאנער אינדיזע אויף אויפ־נעמען אין די אָרגאנעטינע פראָפעסיע. אין אלעמען, ווי אויך די וועלכע גע־הערן צו דער רוסישער קוואָטע און ווילן שפעטערדיקן קוואָטע צו קריגן די אמעריקאנער אינדיזע אויף אויפנעמען אין אָרגאנעטינע, ווערן אויפגעגעבן אין אויג־מיליך פון דער אָרגאנעטינע אימיגראנטן־אגראריע, ווייל די צאָל אי־מיגראנטן וועלכע זיינען פארריגיס־טרירט אויף די קוואָטעס, סיי אין פוילן און סיי אין רומעניע, אין די לענדער גופא, ווי אויך אויסער די דאָזיקע לענ־דער, דערגרייכן אין די צענדליקער טו־זענטער און דער גרעסטער טייל פון זיי איז פארריגיסטרירט מיט יארן צוריק.

די פאראינטערעסירטע אימיגראנטן, באזונדערס די, וועלכע זיינען געבארן אין רוסלאנד אדער בעסעראביע און וויל־ן צוליב קרובה־שאפט אדער אנדערע מאָ־טיוון דורכאויס אריבערפאָרן אין די פאראייניקטע שטאטן, דארפן ניט פאר־אלבעסיקן רעכטצייטיק אפשוישן צו די אמעריקאנער קאנסולן די פארם "בי", כדי ניט צו פארליגן זייער רייע דאָ, ווען די אימיגראציע באריינונגען אין די פאר־אייניקטע שטאטן וועלן זיך בעסערן, ווייל דער געזעץ פון רעדוציירן די אמע־ריקאנער קוואָטאס אויף צען פּראָצענט אין דערווייל אין קראפט ניט אריין און וועט שוין היינטיקס יאָר וואַרשיינלאך לעצטע צוויי יאָר ביז דעם לעצטן מאָ־מענט, ווען זיי האָבן דערלאנגט זייער וויזאַ־אפליקאציע צום קאנסול, באַ־שעפטיקט זיך מיט זייער פראָפעסיע, צו די לעצטע צוויי קאָטעגאָריעס באַ־ציען זיך די קאנסולן באזונדערס שטייענ־גס אין דעריבער מוזן זיי בריינ־גען אין אונטערשריפטן.

אימיגראנטן וועלכע געהערן צו די אויס־גערעכנטע לעצטע פינף קאָטעגאָריעס מוזן אומבאדינקט האָבן געבורט־שיינען (מעטרי־קעס). זיי אלעמען, ווי אויך די וועלכע גע־הערן צו דער רוסישער קוואָטע און ווילן שפעטערדיקן קוואָטע צו קריגן די אמעריקאנער אינדיזע אויפנעמען אין די אָרגאנעטינע פראָפעסיע, צו די לעצטע צוויי קאָטעגאָריעס באַ־ציען זיך די קאנסולן באזונדערס שטייענ־גס אין דעריבער מוזן זיי דערלאנגען זייער וויזאַ־אפליקאציע צום קאנסול, באַ־שעפטיקט זיך מיט זייער פראָפעסיע. צו די לעצטע צוויי קאָטעגאָריעס באַ־ציען זיך די קאנסולן באזונדערס שטייענ־גס אין דעריבער מוזן זיי דערלאנגען זייער וויזאַ־אפליקאציע צום קאנסול, באַ־שעפטיקט זיך מיט זייער פראָפעסיע. אין אלגעמיין אין דער אינטערעסן פון דער גאנצער אָרגענטינער אידישער געזעלשאפט און פון דעם גאנצן אידישן פאלק.

ווי ווייט די דאָזיקע אָרגאניזאציע אין פון קלאָסן ענאאיזן קאן אילוסטרירן דער פאָלגנדער פאקט: ביי די קאָלאָניסטי־שע קאָאָפּעראטיוון עקזיסטירט א פאנד וועלכער האָט היינט א פארמעגן פון 60 טויזנט פעזאָס. דאָ ניט לאנג האָט א פארמעגלאכער קאָלאָניסט געבעטן אז הל־וואה פון דעם דאָזיקן פאנד צו קויפן באַ־דען פאר זיינע זין. מען האָט דעם קאָ־לאָניסט אָפּגעזאָגט, ווייל מען באטראכט דעם פאנד (וועלכן די קאָלאָניסטן אליין האָבן צענויפגעזאמלט), אלס ניט באַ־שטימט פאר יחידישע נאָר פאר געזעל־שאפטלאכע צוועקן.

ווייל מיר ריידן שוין וועגן קאָלאָניזא־ציאָנס פאנד, וויל איך אנד דערמאָנען, אז די קאָלאָניסטישע אָרגאניזאציע פלאנט א גרויסע אקציע פאר דעם פאנד אין צוזאמענהאנג מיטן הונדערטסטן גע־בורטסטאג פון באראן הירש וועלכער שענע.

אידישע קאָלאָניסטן-אין אָרגענטינע ליידן ווייניקער פון קריזיס ווי שטאטישע אידן

א בריוו פון אָרגענטינע
פון א. ל. שוסהיים

די טעג זיינען אפגעפאָרן אין טשאיקא טעריטאָריוס צו קאָלאָניזירן זיך אויף אויף רעגירונגס־באָדי די ערשטע גרופּע פון שטאטישע אידן וואָס ווילן אריינגיין צו ערד־אָרבעט. די נאָנצע גרופּע באשטייט פון עטלאכע און דרייסיק פאָ־מיליעס, פון וועלכע א טייל זיינען דער־ווייל אפגעפאלן צוליב מאנגל אין מיט־לען. די ערשטע גרופּע באשטייט פון א צענדליק פאמיליעס, און א צווייטע גרו־פּע פארט אריין נאָך אין משך פון דעם מאנאט. דאָס איז, ווי מען זעט, ניט קיין חיסל שטורמדיקע אונטערנעמונג און ערגעץ אנדערש אין תפוצות ישראל וואָלט מען אפשר אזא פאסירונג ניט געווירדעט קיין גרעסערע אויסמערקזאמקייט.

דאָ אין אָרגענטינע איז די זאָך אביסל אנדערש. דאָ באציט מען זיך מיט א גרויסן ערנסט צו יעדן פּראָזאָן פון אייג־ווארצלען אידן אין דער לאנדווירטשאפט. מען זעט אין דעם א פאָרשטאָרקונג פון פעסטיגיש פון אָרגענטינער אידנטום, א פעסטערע צענויפקניפונג פון דער היגער אידישער ערה מיטן אָרגענטינער באָדן, און די ווייטערבליקנדיקע, די וואָס דיינ־קען אין כלל ישראל קאטעגאָריעס קלערן וועגן פאָרברייטערן די באזיס פאר א צו־קונפטיקער און גרעסערער אידישער אי־מיגראציע אין אָרגענטינע.

וועגן דער לפי ערך קליינער אונטער־נעמונג האָבן די היגע אידישע בלעטער חדשים־לאנג געבראכט לאנגע באריכטן פון די זיצונגען און פון יערן שריט פון דער גרופּע, כלל טוער האָבן צוגעוואנט זייער הילף אין פארם פון הלוואות, און אין דעם טאָג פונם אפפאר פון דער ער־שטער גרופּע זיינען זאגאר געווען עדר־טאָרעלס אין די ציטונגען וועגן דער דאָזיקער געשעענישן.

דער דאָזיקער ענטוזיאזם פאר דער לאנד ווירטשאפט ווייזט אויס אויפן אביסל אין דעם איצטיקן מאָמענט, — ווען די לאנדווירט־שאפט לעבט איבער דעם שווערסטן קרי־זיס, ווען די לאנדווירטשאפטלאכע פּראָ־דוקטן דעקן ניט אין די מערסטע פאלן אפילו די קאָסטן פון דער פּראָדוקציע. לאנגישער וואָלט געווען אין דעם איצטיקן מאָמענט צו אנטלויפן, און באזונדערס פאר די פארמערלאכע עלעמענטן, פון דארף אין שטאָט אריין. וועגן אזעלכע פאלן פון איבערלאָזן די לאנדווירטשאפט זיינען דאָ געווען עטלאכע אנדרונגען אין די ציטונגען, אָבער — אין דאָס מוז מען אונטערשטייך, קיין איינציקער אר־דישער קאָלאָניסט האָט דאָ אין די לעצ־טע צייטן ניט פארבונדן די קאָלאָניע פאר דער שטאָט. דאָס איז דערפאר — ווי עס האָט דערקלערט דער קאָרעספאָנדענט פון דער "אידישער טעלעגראפן אגענטור" "בערענטע" (נעשעפטס פירער) פון דער אידישער קאָלאָניסטן אָרגאניזאציע "פראָטעקטאָראט אגראריא", ה' יצחק קאפלאן — דאָס איז דערפאר, ווייל די אידישע קאָלאָניסטן זיינען ניט קיין לאנד פאכטערס, ווי די מערסטע אנדערע פאר־מערס אין אָרגענטינע, נאָר לאנד איינ־טימער, אזוי אז זיי דארפן ניט צאָלן קיין פאכט צינז און זיי זיינען דעריבער מער בכוח אריבערצוטראָגן די שלעכט־ע צייט, ווי די אנדערע קאָלאָניסטן.

בכלל — און דאָ גיב איך ווייטער אי־בער דיאינפאָרמאציעס, וואָס עס האָט מיר נעגעבן דער שעפטסן פירער פון דער אידישער קאָלאָניסטן אָרגאניזאציע — איז דער עקאָנאָמישער יסוד פון די אָרגענטינער אידישע קאָלאָניסטן אין גע־זונטער. אין דער לאנד אין אלגעמיין — ווי אויך אין די אלטע קאָלאָניעס — איז דער אָרגאניזאציע פון דער אָרגאנעטינער אידישע קאָלאָניסטן אין אלגעמיין אין אזא מאס אויפגעבויט, אז אפילו אין אזעלכע פאלן ווי אין פאמפא, באזונדערס די קאָלאָני־עס בארן הירש און בערנאסקאָעס, דאָ דאָזיקע קאָלאָניעס ליידן פון שלעכטע גע־רעטענישן פון פריער, דערפאר האָבן זיי געמאכט א סך חוב. דער שנים פון דעם יאָר איז געווען א מיטעלער. איצט מערקט זיך איך די דאָזיקע קאָלאָניעס די טענ־דענץ אריבערצוגיין צו מיכ' ווירטשאפט און צו קעז פאבריקאציע. דער שטארק פארשפרייטער קאָאָפּעראטיוזם צווישן די אידישע קאָלאָניסטן הילפט אויס אויף דער לאנג אומגערעכנעניש. האָט די אי־דישע קאָלאָניסטישע און שטאטישע גע־זעלשאפטלאכקייט דורך אן הלוואה זיי געהאלפן איינקויפן קי און איינפירן א מילך ווירטשאפט מיט קעז פאבריקציע. די באריינונג פון באקומען די הלוואה איז געווען, גרינדן א קאָאָפּעראטיוו, וועלכער זאָל איבערנעמען די ערבות פאר דער הל־וואה, די הלוואה איז שוין פון לאנג צור־ריק געצאלט און איצט זעען זיך די טשא־קאי אידישע קאָלאָניסטן פאר א נייע שווערקייט צוליב דער גרינדונג פון א גרויסער קעז פאבריק, וועלכע קאָנקר־דירט אין פריין און אין קוואָליטעט מיט די אידישע קעז פאבריקן אין אָרגענטינען. אויף איצט דערוואָרט מען הילף פון קאָאָפּעראטי־וויזם — מען קלערט גרינדן א קאָאָפּע־ראטיווע קעז פאבריק אום צו קאָנען באַ־שטיין דער קאָנקורענץ.

די אידישע קאָלאָניסטישע קאָאָפּעראָ־טיוויטעט דערפילן אלזאָ א גרויסע נאָ־ציאָנאלע און נעזעלשאפטלאכע שליחות און זייער באדייטונג ווערט פולשטענדיק אנערקענט פון די היגע האנדלס און רע־גירונגס קרייזן. די קאָאָפּעראטיוון זיינען ניט בלויז אָרגאניזאציעס פאר פארטיידי־קען די מאטעריעלע אינטערעסן פון די קאָלאָניסטן, נאָר אלס גאנצע קערפּער־שאפט דורך זייער צענטראלע די "פראָ־טעקטאָראט אגראריא" אין בוענאס אייר־עס (אין אלגעמיין אין דער אינטערעסן פון אויג אויך פון דער גאנצער אָרגענטינער אידישער געזעלשאפט און פון דעם גאנצן אידישן פאלק.

ווי ווייט די דאָזיקע אָרגאניזאציע אין פון קלאָסן ענאאיזן קאן אילוסטרירן דער פאָלגנדער פאקט: ביי די קאָלאָניסטי־שע קאָאָפּעראטיוון עקזיסטירט א פאנד וועלכער האָט היינט א פארמעגן פון 60 טויזנט פעזאָס. דאָ ניט לאנג האָט א פארמעגלאכער קאָלאָניסט געבעטן אז הל־וואה פון דעם דאָזיקן פאנד צו קויפן באַ־דען פאר זיינע זין. מען האָט דעם קאָ־לאָניסט אָפּגעזאָגט, ווייל מען באטראכט דעם פאנד (וועלכן די קאָלאָניסטן אליין האָבן צענויפגעזאמלט), אלס ניט באַ־שטימט פאר יחידישע נאָר פאר געזעל־שאפטלאכע צוועקן.

ווייל מיר ריידן שוין וועגן קאָלאָניזא־ציאָנס פאנד, וויל איך אנד דערמאָנען, אז די קאָלאָניסטישע אָרגאניזאציע פלאנט א גרויסע אקציע פאר דעם דאָזיקן פאנד אין צוזאמענהאנג מיטן הונדערטסטן גע־בורטסטאג פון באראן הירש וועלכער שענע.

די אָרטיקע אמעריקאנער קאנסולאטן האָבן אָנגענומען צו קלערן אויפן אויג אלע אפליקאנטן אין קאנאדע, וועלכע האָבן זיך בייי זיי רעגיסטרירט אויף דער קוואָטע פון זייערע געבורטס לענדער און וואָרטן אויף זייערע וויזעס.

אין דעם צייטראָלער בריוו ווערט אויפ־ליקאנטן געוואָרנט, אז צוליב ארבעטס־לאָזיקייט אין די פאראייניקטע שטאטן קאנען זיך צום ניינטיקן מאָמענט קיין וויזעס אין אָרגענטינע ניט אנקומען. עס קאנען פון דאָס ניי עקזאמינירט ווערן נאָר די אימיגראנ־טען, וועלכע זיינען אויף אזוי פיל פאר־מעגלאך, אז זיי קאנען זיך אליין אויפ־האלטן, ניט דארפנדיק לעבן פון געהאלט — ("ווייזדזשעס"). אזוינע אימיגראנטן ווערן געבעטן אויסצופילן די ביייגעלייג־טע צום קאונסולס בריוו פארמע "איי" אין וועלכן ס'פרעגט זיך:

1) צו מ'האָט א ניט באוועגלאכן איינגעטום ?, וואָס ?, זיין ווערט ?, און וואָס ער ביינינגס אריין ריינעם רוח (נעמא) ?

2) צו מען האָט אן אינוועסט־מענט אין סטאָק, ביזנעס פארטנער, שיף און א. וועלכע אינוועסטמענטס און וואָס יעדערע ביינינגס אריין.

3) צו מען האָט א "סייווינגס דע־פאזיט אין באנק, דאָ אין וועלכער באנק און די גרוס פון דער סומע.

4) אנווייזן אנדערע קוועלן פון שטענדיקער הכנסה אויסער בעהאלט.

דער אויסגעפילטער בלאנק "איי" דארף גלייך אויסגעפערט ווערן צום באטרעפנדיקן אמעריקאנער קאנסול, און ווערט מען באקומט ניט פון אים קיין ענטפער, דארף עס פארשטאנען ווערן, אז די אנגעגעבענע פרנסה קווע־לען האָבן ניט באפריידיקט דעם קאנ־סול און ער האָט דעריבער אפגעלייגט דאָס אריינגעבן די אמעריקאנער ווי־זע אויף שפעטער.

אין פאל דער אפליקאנט קאן ניט אנווייזן קיין שטענדיקע הכנסות אויס־סער בעהאלט און ווייל דאָך בלייבן אויף דעם "ווייטינג ליסט" וואָרטן אויף זיין אמעריקאנער בריוו בין שפעטערדיקע מעגלאכקייטן. דאָן דארף ער אונטערשטרייכן די ביייגעלייגטע צום קאנסולס צירקולאר בריוו פארט "בי" אין וועלכער ס'ווערט געזאגט: "איך באזיץ ניט קיין איינגעטום, וואָס זאָל מיר דינען פאר א קוועלע פון שטענדיקער הכנסה אויסער גע־האלט (ווייזדזשעס"). דאָך אנטזאג איך זיך ניט פון מיין פארלאנג צו אר־מיגרירן אין די פאראייניקטע שטאטן און איך בעט דעריבער אז מיין נאמען זאָל געהאלטן ווערן אויפן "ווייטינג ליסט" כדי דערמיט צו נעבן מיר די מעגלאכקייט אריינצופאָרן אין די פאר־אייניקטע שטאטן שפעטער, ווען די אלגעמיינע באדינונגען וועלן זיין מער גינסטיק. מיר איז נאָכאמאָל אז א גע־בורט־שיין (מעטריקע) וועט דורכאויס געפאָדערט פון יעדער פערזאָן".

אונטן דארף צוגעשריבן ווערן דער אדרעס און ארט פון געבורט פון דעם אפליקאנט.

די צווייטע פארם "בי" דארף צור־ריקגעשיקט ווערן צום אמעריקאנער קאנ־סול ניט שפעטער ווי אין צוויי וואָכן ארום פון דעם טאָג, ווען דעם קאנסולס צירקולאר בריוו איז דאטירט. אין קענ־פאל, ווען דער קאנסול דערהאלט ניט צו דער צייט קיין ענטפער, געפט ער ארונטער דעם אפליקאנט נאמען פון דעם "ווייטינג ליסט" און דער לעצטער פארלירט זיין רייע אויף אויף שפעטער.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דערמאָנ־טען צירקולאר־בריוו פון די אמריקע אמעריקאנער קאנסולאטן, געפינט דער אידישער אימיגראנטן תיפלס פאראיין אין ניטיק אויפצוקלערן, אז די לענ־דער פון וואָנען די אידן אימיגרירן אמ־ייסטן האָבן פאלגנדע קוואָטאס:

פוילן — 6524 יעדלאך; רוסלאנד, געווענענע בעסעראביע איינגעשלאסן — 2784; רומעניע — 295; ליטע — 306; לאטווייע — 236; אונגאריע — 869.

די גרעסטע שאנסן צו באקומען שפע־טער קוואָטע נומערן אויף וויזעס האָבן די אימיגראנטן, וועלכע זיינען געבארן געווארן אין רוסלאנד, אדער בעסעראַ־ביע, הייניטיקע רומעניע, ווייל די דיזעק־טע אימיגראציע פון רוסלאנד איז פאָ־ראלזיירט דורך די שווערייטן פון באָ־קומען דארט אויסלאנדס פעסער און דע־ר ארטיקע אמעריקאנער קאנסולאטן האָבן אנגעהויבן אויסצוגעבן דורך די אי־דישע קאָלאָניסטן אין שטאטישע גע־זעלשאפטלאכקייט דורך אן הלוואה זיי געהאלפן איינקויפן קי און איינפירן א מילך ווירטשאפט מיט קעז פאבריקציע. די באריינונג פון באקומען די הלוואה איז געווען, גרינדן א קאָאָפּעראטיוו, וועלכער זאָל איבערנעמען די ערבות פאר דער הל־וואה, די הלוואה איז שוין פון לאנג צור־ריק געצאלט און איצט זעען זיך די טשא־קאי אידישע קאָלאָניסטן פאר א נייע שווערקייט צוליב דער גרינדונג פון א גרויסער קעז פאבריק, וועלכע קאָנקר־דירט אין פריין און אין קוואָליטעט מיט די אידישע קעז פאבריקן אין אָרגענטינען. אויף איצט דערוואָרט מען הילף פון קאָאָפּעראטי־וויזם — מען קלערט גרינדן א קאָאָפּע־ראטיווע קעז פאבריק אום צו קאָנען באַ־שטיין דער קאָנקורענץ.

די אידישע קאָלאָניסטישע קאָאָפּעראָ־טיוויטעט דערפילן אלזאָ א גרויסע נאָ־ציאָנאלע און נעזעלשאפטלאכע שליחות און זייער באדייטונג ווערט פולשטענדיק אנערקענט פון די היגע האנדלס און רע־גירונגס קרייזן. די קאָאָפּעראטיוון זיינען ניט בלויז אָרגאניזאציעס פאר פארטיידי־קען די מאטעריעלע אינטערעסן פון די קאָלאָניסטן, נאָר אלס גאנצע קערפּער־שאפט דורך זייער צענטראלע די "פראָ־טעקטאָראט אגראריא" אין בוענאס אייר־עס (א